

Anna KŁOPOT

Partycypacja wyborcza w gminach wiejskich na przykładzie gmin Irządze, Lelów, Niegowa

Jedną z podstawowych wartości demokracji jest uczestnictwo wyborcze obywateli. Demokracja nie może funkcjonować bez zaangażowania obywateli. Uczestniczenie w sprawowaniu władzy stanowi podstawowy element demokratycznego porządku. Partycypacja¹ w demokracji ma istotne znaczenie dla realizacji podstawowej wartości, czyli równości wobec praw i obowiązków. To właśnie czynne i bierne prawo wyborcze, czyli równy udział w wyborach, daje re-

---

¹ Partycypacja polityczna – inaczej uczestnictwo polityczne – to „wszelka dobrowolna aktywność, poprzez którą jednostki bądź grupy społeczne chcą wpływać na wybór rządzących i/lub rezultaty działań politycznych” – G. Meyer, *Introduction: Two European nations in search of Participatory Democracy*, 1991. „[...] Uczestnictwo, zwłaszcza w formie wyborów i referendum, daje obywatelom kompetencje współkształtowania składu personalnego ośrodków władzy państwowej i samorządowej, ujawniania preferencji w zakresie kierunków i celów rozwoju systemu społecznego, kontrolowania podmiotów władzy itd.” – L. Sobkowiak, hasło: *partycypacja polityczna*, [w:] *Leksykon politologii wraz z aneksem: reforma samorządowa w Polsce, partie, parlament, wybory (1989–2000)*, red. A. Antoszewski, R. Herbut, Alta 2, Wrocław 2000, s. 403–405. P. Kornobis definiuje partycypację polityczną jako udział w polityce. Ogólny poziom partycypacji politycznej w społeczeństwie to stopień uczestnictwa ludności w polityce, matematycznie rzecz ujmując, jest to liczba aktywnych ludzi pomnożona przez wymiar ich działania – *Słownik politologii*, red. B. Walicka, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 403. „Uczestnictwo polityczne – całokształt form aktywności indywidualnej i grupowej, służących wyrażaniu interesów, pragnień i żądań obywateli oraz zmierzających do wywarcia wpływu na podejmowane decyzje polityczne. Podstawowymi formami uczestnictwa politycznego są: a) udział w wyborach i referendach, b) uczestnictwo w kampaniach wyborczych, c) członkostwo w partiach politycznych, d) indywidualny kontakt z politykami [...]. Poziom uczestnictwa politycznego jest na ogół mierzony frekwencją wyborczą, mają na nią wpływ: a) warunki ekonomiczne, b) normy grupowe i klimat polityczny, c) instytucje polityczne, d) warunki techniczne” – A. Pawłowska, hasło: *uczestnictwo polityczne*, [w:] *Encyklopedia politologii*, red. W. Sokół, M. Żmigrodzki, t. 1, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 1999, s. 296.

prezentację, która jest warunkiem koniecznym zapewnienia równego wpływu politycznego wszystkich grup i warstw społecznych. Związek między uczestnictwem wyborczym a stosunkiem do demokracji jest ważny również przez wzgląd na prawomocność i legitymizację władzy, gdyż udział w wyborach powinien być postrzegany jako funkcja stosunku obywateli do demokracji. Jak twierdzi T. Szawiel, partycypacja wyborcza jest najogólniejszym wskaźnikiem stanu społeczeństwa obywatelskiego i wielkości kapitału społecznego w Polsce po 1989 roku².

Istotnym czynnikiem partycypacji wyborczej w Polsce jest ranga wyborów. Wyższa jest zazwyczaj frekwencja w wyborach postrzeganych jako ważne, czyli w wyborach prezydenckich i parlamentarnych, niż w uznawanych za mniej ważne, czyli w wyborach samorządowych i referendach³. Społeczeństwo polskie pod względem partycypacji wyborczej podzielone jest na: uczestniczących w wyborach, nieuczestniczących oraz selektywnie uczestniczących. Osoby głosujące biorą udział we wszystkich głosowaniach, podczas gdy nieuczestniczące nie biorą udziału w żadnych wyborach, selektywnie uczestniczący głosują w jednym rodzaju wyborów⁴. P. Długosz wyróżnia dwa poziomy partycypacji: pierwszy odpowiada wyborom prezydenckim (są to wybory do rad gmin, burmistrza/wójta/prezydenta miasta) – mają zbliżoną frekwencję, drugi poziom odpowiada wyborom parlamentarnym (wybory do rady powiatu, sejmiku wojewódzkiego) tu frekwencja oscyluje w granicach 50%⁵.

Absencję wyborczą można podzielić na: absencję zawinioną i przymusową. Absencja zawiniona występuje wówczas, gdy wyborca świadomie rezygnuje z udziału w głosowaniu – przykładem na to może być brak zainteresowania polityką, brak alternatywy wyborczej, niskie poczucie podmiotowości obywatelskiej. Z absencją przymusową mamy do czynienia wtedy, gdy wyborca chce oddać głos, ale z przyczyn od niego niezależnych nie bierze udziału w głosowaniu, np.: nieuczestnictwo osób w podeszłym wieku, osób niepełnosprawnych, mieszkających daleko od lokali wyborczych⁶.

Sytuacja ta zapewne wynika z wysokich kosztów transformacji ustrojowej i zwiększającej się grupy jednostek z trudem odnajdujących się w nowym ładzie oraz z nasilających się skutków kryzysu gospodarczego.

² T. Szawiel, *Społeczeństwo obywatelskie*, [w:] *Budowanie demokracji*, red. M. Grabowska, T. Szawiel, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003, s. 155.

³ M. Cześniak, *Partycypacja wyborcza w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2007, s. 24–25.

⁴ M. Cześniak, *Partycypacja wyborcza w Polsce 1991–2001*, [w:] *System partyjny i zachowania wyborcze*, red. R. Markowski, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2002, s. 52.

⁵ *Wybory samorządowe w małej gminie*, red. M. Niezgodą, T. Chrobak, A. Marcinkowski, P. Długosz, MITEL, Rzeszów 2006, s. 76–77.

⁶ T. Sasińska-Klas, *O absencji wyborczej w Polsce*, [w:] *Wybory samorządowe w kontekście mediów i polityki*, red. M. Magoska, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008, s. 42–45.

W badaniach, jakie przeprowadził P. Załęski w jednej ze wsi województwa mazowieckiego, mieszkańcy sołectwa pytani o uczestnictwo w wyborach odpowiadali podobnie: „Na wybory to się przeważnie chodzi”, „Od 18 lat chodzę”⁷.

Frekwencja wyborcza zależy również od wielkości danej zbiorowości. S. Harkins i B. Latane, twórcy teorii wpływu społecznego (*Theory of Social Impact*), twierdzili, że frekwencja wyborcza jest efektem poczucia obligacji i odpowiedzialności za wynik wyborów. Chociaż znaczny procent ludzi nie odczuwa osobistej przyjemności z aktu głosowania, bierze jednak udział w wyborach z powodu obowiązku i odpowiedzialności, które są silniejsze, im mniejsza jest liczba osób zaangażowanych w daną aktywność. Partycypacja w lokalnych wyborach, także uczestnictwo w lokalnej polityce, maleje wraz ze wzrostem wielkości społeczności, jest efektem rozproszenia odpowiedzialności⁸.

Dokonane zmiany ustrojowe w Polsce po 1989 roku spowodowały reaktywowanie czynnego udziału w życiu społeczności lokalnych samorządu terytorialnego. Proces ten związany był z upodmiotowieniem społeczności lokalnych. Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie terytorialnym określała pojęcie wspólnoty samorządowej jako wspólnoty tworzonej z mocy prawa przez mieszkańców gminy. Podobne określenia przyjęto w ustawach o samorządzie powiatowym i wojewódzkim z 1998 roku⁹. Przynależność do wspólnoty samorządowej, jak również prawo i obowiązek aktywnego udziału w życiu publicznym społeczności lokalnej stanowiły podstawę ustroju samorządowego. Rozwój samorządności umożliwił społecznościom lokalnym udział w sprawowaniu władzy, w zaspokajaniu bieżących potrzeb mieszkańców, a także w stwarzaniu warunków do rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego.

Należy wspomnieć o trzech samorządowych ordynacjach wyborczych¹⁰ obowiązujących od 1990 roku. 8 marca 1990 roku sejm uchwalił Ustawę ordynacja wyborcza do rad gmin¹¹, na podstawie której zostały przeprowadzone wybory do rad gmin 25 maja 1990 roku i 19 czerwca 1994 roku¹². W 1998 roku

⁷ P. Załęski, *Wspólnota wiejska wobec rzeczywistości społeczno-politycznej. Perspektywa antropologiczno-psychopolityczna*, Muzeum historii Polskiego Ruchu Ludowego, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2010, s. 220.

⁸ K. Skarżyńska, *Człowiek a polityka. Zarys psychologii politycznej*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2005, s. 206–207.

⁹ J. Pokładecki, *Partycypacja obywatelska jako czynnik i miernik rozwoju samorządności terytorialnej*, [w:] *Samorząd lokalny w Polsce*, red. S. Michałowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2004, s. 126–127.

¹⁰ Szerzej na ten temat pisał M. Bąkiewicz, *System wyborczy do samorządu terytorialnego w Polsce na tle europejskim*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008.

¹¹ Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku – ordynacja wyborcza do rad gmin. Dz. U. 1990, nr 16, poz. 96.

¹² System wyborczy dzielił gminy na dwie grupy. W gminie (mieście) do 40 tys. mieszkańców radni byli wybierani w okręgach jednomandatowych, był to system większościowy. Za wybranego uważano kandydata, który uzyskał najwięcej głosów. W mieście powyżej 40 tys. mieszkańców radni wybierani byli w wielomandatowych okręgach wyborczych, przy zastosowaniu systemu proporcjonalnego. Wyborca głosował na określoną listę kandydatów.

w związku z reformą samorządową wybory odbywały się nie tylko na szczeblu gminnym, lecz również powiatowym i wojewódzkim, w oparciu o nową ordynację wyborczą do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw¹³. Zastosowana była w wyborach: 11 października 1998 roku, 27 października 2002 roku, 12 listopada 2006 roku i 21 listopada 2010 roku¹⁴. Ustawa ta została znowelizowana 6 września 2006 roku. Nowością było wprowadzenie instytucji blokowania list kandydatów, gdzie wybory odbywają się według formuły proporcjonalnej¹⁵. Trzecią samorządową ordynacją wyborczą jest obowiązująca Ustawa z dnia 20 czerwca 2002 roku o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta¹⁶. Wprowadziła ona w samorządzie terytorialnym powszechne i bezpośrednie wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, zastosowana została w wyborach: 27 października 2002 roku, 12 listopada 2006 roku oraz 21 listopada 2010 roku. M. Michalewska-Pawlak pisze: „Intencją ustawodawców było stworzenie mieszkańcom gmin możliwości wyboru lokalnych liderów spośród osób im znanych, cieszących się zaufaniem, od których zależy jakość podejmowanych decyzji w samorządzie, aktywnych, posiadających dobrą koncepcję rozwoju gminy, niekoniecznie zaś uwikłanych w lokalne zależności towarzysko-polityczne. Bezpośredni wybór wójta miał też umożliwić łatwiejszą identyfikację osoby odpowiedzialnej za funkcjonowanie gminy, bezpośrednio przed mieszkańcami”¹⁷. Partycypację wyborczą na szczeblu lokalnym należy rozpatrywać jako kontrolę i wpływ na władzę.

Pierwsze wybory samorządowe odbyły się w maju 1990 roku. Były one istotnym dla kraju wydarzeniem społeczno-politycznym, chociaż frekwencja

¹³ Ustawa z dnia 16 lipca 1998 roku – ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw. Dz. U. 1998, nr 95, poz. 602.

¹⁴ W gminach liczących do 20 tys. mieszkańców wybory odbywają się według formuły większościowej, wprowadzono w miejsce okręgów jednomandatowych okręgi wielomandatowe. W gminach powyżej 20 tys. mieszkańców w małych i średnich okręgach wyborczych zastosowano metodę d’Hondta w ramach formuły proporcjonalnej. Wybory do rad powiatów przeprowadzane są według formuły proporcjonalnej, w małych i średnich okręgach wyborczych z zastosowaniem klauzuli zaporowej 5% w skali powiatu. Głosuje się na listy otwarte. Wybory do sejmików województw opierają się na takim samym systemie wyborczym jak w przypadku rad gmin powyżej 20 tys. mieszkańców oraz rad powiatów. 6 września 2006 roku ordynacja została znowelizowana. Nowością było wprowadzenie instytucji blokowania list kandydatów, gdzie wybory odbywają się według formuły proporcjonalnej

¹⁵ W. Sokół, *Polityka reform wyborczych w Polsce na tle porównawczym*, [w:] *Wybory i referenda lokalne. Aspekty prawne i politologiczne*, red. M. Stec, K. Małysa-Sulińska, Oficyna Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, s. 24–25.

¹⁶ Ustawa o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta z dnia 20 czerwca 2002 roku. Dz. U. 2002, nr 113, poz. 984.

¹⁷ M. Michalewska-Pawlak, *Polska wieś jako przestrzeń realizacji idei demokracji partycypacyjnej – teoria i praktyka*, [w:] *Dylematy współczesnej demokracji*, red. S. Wróbel, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2011, s. 248.

wyniosła 42,13%¹⁸. A.K. Piasecki pisze: „O niskiej frekwencji zdecydowało postępujące rozczarowanie rządami «Solidarności», twarda polityka ekonomiczna rządu, mało wyrazista kampania wyborcza, niewielkie zrozumienie dla rangi samorządowych władz, ograniczona liczba kandydatów w okręgach jednomandatowych oraz mniejsza liczba kandydatów partii w porównaniu z liczbą kandydatów niezrzeszonych”¹⁹.

Proces zaktywizowania elektoratu wyborczego w wyborach²⁰ do samorządu lokalnego różni się zasadniczo od aktywności tego elektoratu w wyborach parlamentarnych i głowy państwa. Ten fakt tłumaczy się większym zaangażowaniem elektoratu wyborczego podczas wyborów prezydenckich, parlamentarnych niż samorządów lokalnych. Wynika to z większego zainteresowania środków masowego przekazu wyborami o charakterze ogólnopaństwowym, w mniejszym stopniu również kampania wyborcza do samorządu terytorialnego jest artykułowana w mediach centralnych. Siłę oddziaływania propagandowego marketingu w mediach lokalnych można dostrzec jedynie na terenie miejskiej/wielkomiejskiej przestrzeni publicznej. Na terenie gmin wiejskich kampania polityczna przybiera inny charakter niż ma to miejsce w dużych ośrodkach. Większe znaczenie nadaje jej prezentacja lokalnych liderów, innymi słowy – popularność kandydatów w środowisku, ich zasługi w działalności na rzecz tego środowiska, postawa społeczna, reprezentowany system wartości niż programy polityczne.

¹⁸ B. Nawrot, J. Pokładecki, *Rewolucja samorządowa a zmiana lokalnych elit władzy*, [w:] *Elity lokalne w Polsce*, red. K. Pałeczki, Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, Warszawa 1992, s. 280–281.

¹⁹ A.K. Piasecki, *Samorząd terytorialny i wspólnoty lokalne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009, s. 169–170.

²⁰ O wyborach samorządowych pisali m.in.: A. Alberski, A. Antoszewski, H. Lisicka, D. Skrzypiński, R. Solarz, *Wybory do Rad Gmin na Dolnym Śląsku (1990–1998)*, Wydawnictwo Prawo Ochrony Środowiska, Wrocław 2001; K. Kowalczyk, Ł. Tomczak, *Wybory samorządowe w Szczecinie w 2006 roku*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2008; A.K. Piasecki, *Wybory parlamentarne, samorządowe, prezydenckie 1989–2002*, Tęcza, Zielona Góra 2003; J. Śmigielka, *Teatr władzy lokalnej*, Wydawnictwo Trio, Warszawa 2004; *Władza i polityka lokalna. Polskie wybory samorządowe 2006*, red. A. Wołek, Ośrodek Myśli Politycznej w Krakowie, Wyższa Szkoła Biznesu w Nowym Sączu, Kraków – Nowy Sącz 2008; S. Wróbel, *Lokalne komitety wyborcze miast górnośląskich w wyborach samorządowych 2006 roku*, „Chorzowskie Studia Polityczne”, nr 2, red. S. Wróbel, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, Chorzów 2009; S. Wróbel, M. Jasikowska, *Wyniki wyborów samorządowych do Sejmiku Województwa Śląskiego w 2002 roku*, „Studia Politicae Universitatis Silensis”, t. 1, red. J. Iwanek, M. Stolarczyk, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2005; *Wybory samorządowe w kontekście mediów i polityki*, red. M. Magoska, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008; *Wybory samorządowe w małej gminie*, red. M. Niezgodna, T. Chrobak, A. Marcinkowski, P. Długosz, Wyższa Szkoła Społeczno-Gospodarcza w Tyczynie, Tyczyn 2006; *Wybory samorządowe w 2002 roku w Szczecinie*, red. K. Kowalczyk, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2003; *Wybory z Gryfem w tle. Szkice o wyborach w 2006 roku na Pomorzu Zachodnim*, red. M. Drzonek, PRINT GROUP Daniel Krzanowski, Szczecin 2007.

Jak pisze M. Obrębska w swojej książce: „Na rynku lokalnym mamy do czynienia z dużą bliskością władzy, a kontrola i koordynacja dokonują się głównie poprzez wzajemne dostosowywanie się ludzi w trakcie nieformalnego komunikowania się. Radni są jeszcze stosunkowo anonimowi, ale wójt to przypadek odwrotny. Większość mieszkańców zna gospodarza swojej gminy, postrzega go jako bezpośrednio odpowiedzialnego za wszelkie wydarzenia i ogólną sytuację. Tak silna personifikacja dobrze wpływa na jakość rządzenia, a zmusza do ciągłej komunikacji z wyborcami. Kluczem do reelekcji w wyborach wójtów jest stała komunikacja, trwająca przez całą kadencję”²¹.

Społeczność wiejska, mimo że często silnie zróżnicowana, koncentruje swoją uwagę na tych elementach koncepcji programowych, które bezpośrednio dotyczą jej środowiska. Znaczenie w kampanii ma postawa kandydatów, czytelność ofert kierowanych do elektoratu, a także stosunki sąsiedzkie, więzi rodzinne i konflikty lokalne, rzutujące na podziały pomiędzy zwolenników i przeciwników kandydatów.

W przypadku gmin wiejskich o niskiej lub wysokiej frekwencji w wyborach do samorządu terytorialnego decydują:

- stosunek elektoratu do „aktualnych władz gminnych”,
- problemy społeczne i ekonomiczne mieszkańców gminy, np.: dostęp do służby zdrowia, „od stomatologa do rehabilitanta”, budowa boisk, hal sportowych, obniżenie bezrobocia,
- różnice interesów pomiędzy poszczególnymi wioskami, osadami, wchodzącymi w skład gminy,
- spory wokół infrastruktury, np.: budowa dróg, chodników, mostów, budowa sieci kanalizacyjnej, oczyszczalni ścieków, itp.,
- spory wokół oświaty, np.: zamykanie szkół lub przekazanie ich „prowadzenia” stowarzyszeniom.

Niskiej frekwencji nie można utożsamiać z brakiem akceptacji dla samorządu terytorialnego jako formy sprawowania władzy na szczeblu lokalnym, ale jedynie z niższą rangą w świadomości obywateli dla wyborów samorządowych oraz ze słabością partii politycznych na scenie lokalnej. B. Żabka pisze „Pomimo kilku ważnych i symbolicznych zwycięstw partie polityczne wciąż ustępują miejsca lokalnym komitetom, które chyba na trwałe zawłaszczyły sobie tę przestrzeń rywalizacji politycznej”²².

W swoich badaniach nad gminami małej i średniej wielkości J. Kurczewski wyróżnia dwa przeciwstawne modele. Pierwszy to model „partyjny” – lokalna scena polityczna stanowi odwzorowanie krajowej sceny, reprezentowane są tylko te partie, które występują na lokalnej scenie politycznej, drugi – „bezparyj-

²¹ M. Obrębska, *Marketing polityczny w kampanii wyborczej. Studium wyborów samorządowych w Bytomiu w 2006 roku*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009, s. 84.

²² B. Żabka, *Polskie partie polityczne w wyborach gminnych, powiatowych i wojewódzkich*, [w:] *Dylematy współczesnej demokracji*, s. 498.

ny”, w którym żadna z partii krajowych nie jest reprezentowana, natomiast są reprezentowane różne grupy i organizacje lokalne²³.

W latach 1998–2002 występowały oba modele, natomiast w latach 2002–2006 badane gminy zbliżyły się do modelu bezpartyjnego. Kurczewski określił to mianem „lokalizacji polityki lokalnej”²⁴.

Stosunek mieszkańców do samorządu terytorialnego kształtuje się przede wszystkim na działalności miejscowych rad. Przedstawiciele polityczni małych miast i wsi są personifikowani z instytucjami publicznymi, dlatego przy udziale w wyborach ważna jest wiedza, „kto będzie ich reprezentował”. Zaufanie jest istotnym czynnikiem kształtującym więź moralną w społeczności lokalnej. Od tego, czy mieszkańcy wierzą, że reprezentujący ich ludzie podejmują dla nich korzystne i służące ich interesom decyzje, zależy w dużej mierze sytuacja gminy.

W celu głębszego poznania zjawisk politycznych zachodzących w odniesieniu do lokalnej partycypacji wyborczej przybliżono wyniki wyborów do samorządów lokalnych z lat 2006 i 2010 w trzech wybranych, sąsiadujących ze sobą oraz wchodzących w skład województwa śląskiego gminach²⁵: Irządze, Lelów i Niegowa.

Gmina Irządze jest gminą wiejską, należącą do powiatu zawierciańskiego. Graniczy z gminami powiatu częstochowskiego: Lelów, powiatu zawierciańskiego: Szczekociny, Kroczyce, powiatu myszkowskiego: Niegowa. Ośrodkiem gminy jest wieś Irządze. Powierzchnia wynosi 73,55 km². Podzielona jest na 11 sołectw: Bodziejowice, Irządze, Mikołajewice, Sadowie, Wilgoszcza, Wilków, Witów, Woźniki, Wygiełzów, Zawada Pilicka, Zawadka. Gminę zamieszkuje 2846 osób (dane na dzień 31.12.2009 roku), średnia gęstość zaludnienia wynosi 39 os./km²²⁶. Gmina Irządze położona jest pomiędzy dwoma obszarami przyrodniczymi o znaczeniu krajowym: Zespołem Jurajskich Parków Krajobrazowych oraz położoną na wschód od gminy doliną Pilicy, na terenie gminy znajduje się rezerwat przyrody „Kępina”. W 2009 roku dochody budżetu Gminy Irządze wyniosły 7066,3 (w tys. zł): w tym 1754,8 stanowiły dochody własne, 1928,3 dotacje, 3383,2 subwencje ogólne. Wydatki ogółem 8501,1 (w tys. zł): w tym 2102,8 wydatki majątkowe, 6398,3 wydatki bieżące. Dochody Gminy Irządze na 1 mieszkańca wyniosły 2545 zł, natomiast wydatki 3062 zł. Środki

²³ J. Kurczewski, *Udział organizacji pozarządowych we władzy samorządowej*, [w:] *Samorganizacja społeczeństwa polskiego. III sektor i wspólnoty lokalne w jednoczącej się Europie*, red. P. Gliński, B. Levenstein, A. Siciński, Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, Warszawa 2004, s. 215.

²⁴ J. Kurczewski, *Lokalne wzory kultury politycznej. Podsumowanie*, [w:] *Lokalne wzory kultury politycznej*, red. J. Kurczewski, Wydawnictwo Trio, Warszawa 2007, s. 574.

²⁵ Istnieją rozbieżności w danych dotyczących powierzchni oraz liczby ludności w gminach: Irządze, Lelów, Niegowa, np.: w danych statystycznych Urzędu Statystycznego w Katowicach za 2009 rok, danych z witryn internetowych opisywanych gmin oraz informacji o liczbie ludności Państwowej Komisji Wyborczej.

²⁶ Źródło: http://www.irzadze.pl/kategorie/o_urzedzie [stan z 12.07.2011].

pozyskane z budżetu Unii Europejskiej wyniosły 8877,16 zł. Dane demograficzne przedstawiały się następująco: liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym 511, produkcyjnym 1635, poprodukcyjnym 632. Urodzenia żywe 25, zgony 47, przyrost naturalny –22. Na terenie gminy zarejestrowanych było 100 podmiotów gospodarczych, liczba pracujących wyniosła 145 osób. Zarejestrowanych bezrobotnych było 109 osób. W gminie funkcjonują: 2 placówki wychowania przedszkolnego, 2 szkoły podstawowe, 1 gimnazjum, 1 biblioteka. 90,2% mieszkańców gminy korzysta z instalacji wodociągowej²⁷.

Gmina Lelów jest gminą wiejską, należącą do powiatu częstochowskiego. Graniczy z gminami powiatu częstochowskiego: Janów, Przyrów, Koniecpol, powiatu myszkowskiego: Niegowa, powiatu zawierciańskiego: Irządze, Szczekociny. Ośrodkiem gminy jest wieś Lelów. Gmina podzielona jest na 17 sołectw: Biała Wielka, Celiny, Drochlin, Gródek, Konstantynów, Lelów, Lgota Błotna, Lgota Gawronna, Melchów, Nakło, Paulinów, Podlesie, Skrajniwa, Staromieście, Ślężany, Turzyn, Zbyczyce. Powierzchnia wynosi 120,81 km². Gminę zamieszkuje 5139 mieszkańców, średnia gęstość zaludnienia wyniosła 41 os./km² (dane na dzień 31.12.2009 roku). Rozwija się zabudowa letniskowa i agroturystyka, na terenie gminy znajduje się 9 pomników przyrody²⁸. W 2009 roku dochody budżetu Gminy Lelów wyniosły 13454,2 (w tys. zł), w tym: 2880,3 dochody własne, 4642,8 dotacje, 5931,1 subwencje ogólne. Wydatki 14427,7 (w tys. zł), w tym: 4821,2 – wydatki majątkowe, 9606,4 – wydatki bieżące. Dochody gminy na 1 mieszkańca wyniosły 2622 zł, natomiast wydatki 2811 zł. Ludność w wieku przedprodukcyjnym 511 os., produkcyjnym 3113 os., poprodukcyjnym 1083 os. Urodzenia żywe 59, zgony 100, przyrost naturalny –41. Na terenie gminy zarejestrowanych było 246 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, liczba pracujących wynosiła 411 osób. W urzędzie pracy zarejestrowanych było 390 bezrobotnych. W gminie funkcjonują: 5 placówek wychowania przedszkolnego, 6 szkół podstawowych, 1 gimnazjum, 4 biblioteki. 88,8% ogółu ludności korzysta z sieci wodociągowej, 18,4% z sieci kanalizacyjnej²⁹.

Gmina Niegowa jest gminą wiejską, należącą do powiatu myszkowskiego. Graniczy z gminami powiatu częstochowskiego: Janów, Lelów, powiatu zawierciańskiego: Irządze, Kroczyce, Włodowice, powiatu myszkowskiego: Żarki. Ośrodkiem gminy jest wieś Niegowa. Gmina podzielona jest na 20 sołectw: Antolka, Bliżyce, Bobolice, Brzeziny, Dąbrowno, Gorzków Nowy, Gorzków Stary, Ludwinów, Łutowiec, Mirów, Moczydło, Mzurów, Niegowa, Niegówka, Ogorzelnik, Postaszowice, Sokolniki, Tomiszowice, Trzebiniów, Zagórze. Powierzchnia wynosi 87,57 km². Gminę zamieszkuje 5183 osoby (dane na dzień

²⁷ *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2010*, Urząd Statystyczny w Katowicach, źródło: http://stst.gov.pl/vademecum/vademecum_slaskie/portrety-gmin/powiat_zawierciański/gmina_irzadze.pdf [stan z 16.11.2011].

²⁸ Źródło: http://www.lelow.pl/inf_gminie/lelow.html [stan z 12.07.2011].

²⁹ *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2010*.

31.12.2009 roku), średnia gęstość zaludnienia wynosi 64 os./km². Pomimo że gmina ma charakter rolniczy, to na jej terenie rozwija się przemysł obuwniczy i drzewny. Bardzo duże znaczenie ma turystyka, ponieważ gmina położona jest na terenie Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych, włączonych w skład Parku Krajobrazowego „Orlich Gniazd”. Na terenie gminy znajdują się ruiny średniowiecznych zamków obronnych – w Mirowie i Bobolicach³⁰. W 2009 roku dochody budżetu Gminy Niegowa wynosiły 16156,7 (w tys. zł) w tym: 3067,8 dochody własne, 4421,2 dotacje, 8667,7 subwencje ogólne. Wydatki wyniosły 17882,6 (w tys. zł) – w tym: 4279,1 wydatki majątkowe, 13603,5 wydatki bieżące. Dochód Gminy Niegowa na 1 mieszkańca wynosił 2849 zł, natomiast wydatki 3153 zł. Środki pozyskane z budżetu Unii Europejskiej to 557 655,95 zł. Demografia w Gminie Niegowa przedstawia się następująco: ludność w wieku przedprodukcyjnym to 1196 os., w wieku produkcyjnym 3505 os., w wieku poprodukcyjnym 944 os., urodzenia żywe 71, zgony 79, przyrost naturalny –8. Na terenie gminy zarejestrowanych było 375 podmiotów gospodarki, liczba pracujących – 288 os. W Urzędzie Pracy zarejestrowanych było 333 bezrobotnych. Z instalacji wodociągowej korzystało 91,6% mieszkańców, z sieci kanalizacyjnej 15,15% mieszkańców. W gminie funkcjonuje 10 placówek wychowania przedszkolnego, 11 szkół podstawowych, 2 gimnazja, 2 biblioteki³¹.

Ważnymi instytucjami publicznymi dla mieszkańców wyżej opisanych gmin są: Gminny Ośrodek Zdrowia, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Kultury, Ochotnicze Straże Pożarne, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Urząd Gminy, Starostwo Powiatowe.

Elementem wspólnym i łączącym opisywane gminy jest ich charakter rolniczy. Gospodarka rolna jest podstawowym źródłem utrzymania mieszkańców. Obszary rolne stanowią: w Gminie Irządze 55,2%, w Gminie Lelów 65% i w Gminie Niegowa 78%. Należy wnioskować, że podobne postawy i przekonania mieszkańców wymienionych gmin będą wpływać na aktywność wyborczą, ponieważ w Polsce, jak i w większości państw demokracji, partycypacja wyborcza związana jest ze strukturą społeczną i statusem socjoekonomicznym.

Największym zainteresowaniem w wyborach samorządowych cieszy się wybór przedstawiciela lokalnej władzy wykonawczej, w przypadku opisywanych gmin – wójta. Osoby kandydujące z list komitetów lokalnych w małych gminach mają większe szanse na odniesienie sukcesu wyborczego, ponieważ kampania nie wymaga zbyt dużego nakładu finansowego, a wybór dokonuje się poprzez osobistą znajomość kandydata. Założenie to ma odzwierciedlenie w wyborach z 12 listopada 2006 roku we wszystkich trzech wyżej wymienionych gminach. I tak w gminie Irządze wójtem został Jan Molenda (uzyskał 938

³⁰ Źródło: <http://www.niegowa.pl/index1.php?go=polozenie> [stan z 12.07.2011]; M. Kotarski, *Vademecum krajoznawcze ziemi myszkowskiej*, Oddział Regionalny PTTK w Częstochowie i MSM w Myszkowie, Myszków 2007, s. 15, 40.

³¹ *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2010*.

głosów za, co stanowi 53,97% głosów), kandydat KWW RAZEM DO GMINY, jego kontrkandydat Adam Witas z KWW „Z nami w przyszłość” otrzymał 800 głosów, co stanowi 46,03% głosów. W gminie Lelów wójtem został Jerzy Szydłowski (w II turze, z poparciem na poziomie 52%) kandydat KWW „Gospodarny Lelów”; w pierwszej turze jego rywale otrzymali: Lekston Jerzy z KWW „Gospodarni” 529 głosów, tj. 22,50%, Stacherczak Józef z KWW Józefa Stacherczaka 323 głosy, tj. 13,74%, Wójcik Marian z KWW WSPÓLNA GMINA LELÓW 419 głosów, tj. 17,82%. W Gminie Niegowa również kandydat bezpartyjny Krzysztof Motyl (w II turze otrzymał 1622 głosów, tj. 58,70%) z KWW Komitetu Rozwoju Gminy, został wójtem. Wszyscy kandydaci na stanowisko wójta z trzech wymienionych gmin nie należeli do partii politycznych.

Tabela 1. Wyniki wyborów wójta z 12 listopada 2006 roku

Gmina	Kandydat/komitet wyborczy	Uzyskany % głosów poparcia w I turze	Wyniki II tury wyborów z 26.11.2006 r.
Irządze	Molenda Jan KWW RAZEM DO GMINY	53,97%	—
Lelów	Lekston Jerzy KWW „Gospodarni”	22,50%	47,69%
	Szydłowski Jerzy KWW „Gospodarny Lelów”	45,94%	52,31%
Niegowa	Cacoń Mirosław KWW ODNOWA	24,92%	41,30%
	Motyl Krzysztof KWW Komitetu Rozwoju Gminy	28,99%	58,70%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <http://wybory2006.pkw.gov.pl> [stan z 11.06.2011].

Podobny wynik wyborów z dnia 21 listopada 2010 roku zaobserwować można w gminach Irządze i Niegowa. Ponownie na urząd wójta zostali wybrani Jan Molenda z KWW RAZEM DO GMINY (1248 głosów za) i Krzysztof Motyl (2162 głosy za) z KWW MAŁA OJCZYZNA – GMINA NIEGOWA.

W przypadku Gminy Irządze Jan Molenda był jedynym kandydatem. Tak mówił o wygranej: „To miłe, że mieszkańcy mają do mnie zaufanie. Nie chcę być nieskromny, ale liczba oddanych głosów i frekwencja to efekt 4 lat ciężkiej pracy i kierowania się zasadą, że wszyscy są równi. W ciągu ostatnich 4 lat zrealizowałem kilka ważnych dla rozwoju miasta inwestycji, postawiłem na budowę dróg i przebudowałem centrum Irządz. W tej kadencji chciałbym kontynuować budowę dróg, ale żeby mieszkańcy nie chodzili w ciemnościach, będę starał się także zainstalować oświetlenie uliczne i wybudować Orlika”³². Kontr-

³² M. Polak-Pałęga, J. Banach, *W siedmiu gminach bez zmian*, „Kurier Zawierciański” z 26.11.2010, źródło: <http://kurierzawierciański.pl/articles/992> [stan z 16.11.2011].

kandydaci w Gminie Niegowa otrzymali: Cacoń Mirosław z KWW „ODNOWA” 661 głosów za, tj. 18,85%; Klimek Mirosław z KWW „PRZYSZŁOŚĆ” 523 głosy za, tj. 14,92%; Milewski Józef z KWW MAŁA OJCZYZNA – GMINA NIEGOWA 160 głosów za, tj. 4,56%.

Wyjątek stanowi wybór Jacka Lupy z KW Polskiego Stronnictwa Ludowego w Gminie Lelów, w drugiej turze wyborów z poparciem na poziomie 53% – otrzymał 1093 głosy za. Co było przyczyną wygranej? Czy stosunek wyborców do aktualnych wówczas władz gminnych, czy program polityczny kandydata (załącznik nr 1, ulotka wyborcza), a może skuteczna kampania wyborcza? Pytanie nadal pozostaje otwarte.

Pozostali kandydaci uzyskali: Michalski Marian z KWW „LELÓW 2014” 141 głosów, tj. 5,34%; Pośpiech Bolesław z KWW „POŚPIECH” 575 głosów, tj. 21,79%; Stacherczak Józef z KWW Józefa Stacherczaka 264 głosy, tj. 10,00%.

W Gminie Lelów można zaobserwować wzrost aktywności członków Polskiego Stronnictwa Ludowego. I tak w 2006 roku do Rady Gminy kandydowały 3 osoby – 2 znalazły się w składzie Rady Gminy, natomiast w 2010 roku spośród 13 kandydatów 8 zostało radnymi, wójtem także został członek PSL.

PSL to jedyna partia w Polsce o charakterze klasowym, członkowie wywodzą się ze środowisk wiejskich, tam też posiada ona największy elektorat, co widoczne jest w wynikach wyborów samorządowych. Ta partia polityczna skupia ok. 140 tys. członków, a jej struktury działają we wszystkich województwach oraz w około 90% gmin wiejskich, również w środowiskach miejskich³³.

Polskie Stronnictwo Ludowe, oprócz wielu istotnych założeń, m.in.: wizji społeczeństwa, kształtu prawno-politycznego państwa, gospodarki, stosunków międzynarodowych, w swoim programie najwięcej miejsca poświęca rolnictwu³⁴.

E. Grzeszczak, przewodniczący Krajowego Sztabu Wyborczego PSL, tak podsumował³⁵ II turę wyborów samorządowych 2010: „[...] Wyniki potwierdzają, że PSL znajduje się w ekstraklasie politycznej [...] Nasi kandydaci są postrzegani jako gospodarni ludzie, których cechuje rozważa w polityce [...]. Coraz większym poparciem PSL cieszy się w dużych miastach [...]. II tura potwierdziła, że PSL posiada najwięcej spośród wszystkich ugrupowań wójtów, zajęliśmy pierwsze miejsce w kategorii wójtów wybranych w głosowaniu 21 listopada, a wybranych, przypomnę, z Komitetu Wyborczego Polskiego Stronnictwa

³³ Ł. Tomczak, *Polskie Stronnictwo Ludowe – trwały element polskiego parlamentu?*, [w:] *Partie i ugrupowania parlamentarne III RP*, red. K. Kowalczyk, J. Sielski, Dom Wydawniczy DUET, Toruń 2006, s. 154–155; A. Wójcik, *Partie ludowe w III RP*, [w:] *Partie i system partyjny III RP*, s. 245–246.

³⁴ Szczegółowo na ten temat pisze J. Jachymek, *Współczesna myśl polityczna ruchu ludowego*, [w:] *Myśl polityczna w Polsce po 1989 roku. Wybrane nurty ideowe*, red. E. Maj, A. Wójcik, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2008, s. 161–181.

³⁵ Źródło: http://www.psl.org.pl/nawosci/polityczne/psl_podsumowalo_druga_ture_wyborow_sa_morzadowych [stan z 04.12.2011].

twa Ludowego było 186 wójtów, w II turze również uzyskaliśmy najwięcej spośród wszystkich ugrupowań politycznych w kraju, bo aż 44 wójtów. Jeżeli uwzględnimy również wójtów związanych z Polskim Stronnictwem Ludowym, a także wybieranych z innych komitetów, to łącznie PSL posiada 428 wójtów. Warto zauważyć, że wielu naszych wójtów uzyskało poparcie społeczne rządu 70, 80 a nawet 90%. Druga tura potwierdziła, że PSL posiada najwięcej, spośród wszystkich ugrupowań, burmistrzów. Zajęliśmy pierwsze miejsce po I turze wyborów bezpośrednich, najwięcej spośród ugrupowań politycznych było burmistrzów wybranych z Komitetu Wyborczego PSL, bo 36, po II turze dodatkowo 14 burmistrzów. Łącznie ze związanymi z nami wybranymi z innych komitetów mamy 110. Burmistrzowie PSL wybrani z innych komitetów w I turze – było ich 47, a w II turze 13. [...] PSL posiada najwięcej radnych ze wszystkich ugrupowań, tu jesteśmy zupełnie bezkonkurencyjni. Ogólnie posiadamy 5473 radnych w gminach, przypomnę, 4373 radnych, w powiatach 999 radnych i radnych wojewódzkich 93 oraz 8 radnych miast na prawach powiatu. [...] PSL współrzędzi w sejmikach wojewódzkich w całym kraju. [...] Platforma Obywatelska i Polskie Stronnictwo Ludowe zawarły koalicję o współpracy koalicyjnej w sejmikach województw, obie partie współpracują także w powiatach”³⁶.

Tabela 2. Wyniki wyborów wójta z 21 listopada 2010 roku

Gmina	Kandydat/komitet wyborczy	Uzyskany % głosów poparcia w I turze z 21.11.2010 r.	Wyniki II tury wyborów z 05.12.2010 r.
Irządze	Molenda Jan KWW RAZEM DO GMINY	90,5%	—
Lelów	Lupa Jacek KW Polskie Stronnictwo Ludowe	29,03%	53,19%
	Szydłowski Jerzy KWW GOSPODARNA GMINA LELÓW	33,84%	46,81%
Niegowa	Motyl Krzysztof KWW MAŁA OJCZYZNA – GMINA NIEGOWA	61,67%	—

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <http://wybory2010.pkw.gov.pl> [stan z 11.06.2011].

Należy wnioskować, że kandydaci z list komitetów lokalnych mają większe szanse elekcji. Na szczeblu lokalnym nie ma znaczenia siła instytucjonalna partii

³⁶ Źródło: <http://www.psltv.pl/?plik=1668&so=1> [stan z 04.12.2011].

politycznych ani ich możliwości w przeprowadzaniu profesjonalnej kampanii wyborczej.

Kandydaci na wójtów uczestniczyli w spotkaniach przedwyborczych, co – oprócz ulotek, plakatów – przyczyniło się do zwycięstwa. Takie spotkania to okazja do poznania kandydata osobiście, wyborca czuje się zobligowany, by wysłuchać osoby, która przyszła z nim porozmawiać, by zapoznać się jej problemami. Stosowali również metodę „od drzwi do drzwi”, polegającą na odwiedzaniu przez kandydata przyszłych wyborców w ich mieszkaniach, pozwalająca na przeprowadzeniu bezpośredniej rozmowy, wsłuchaniu się w lokalne problemy.

Dużym zainteresowaniem cieszą się wybory do rad gmin. Proces głosowania na swoich reprezentantów należy rozpatrywać przez pryzmat dobrej znajomości kandydatów, ich predyspozycji, kompetencji, jak również reprezentowanych przez nich warunków bytowych w miejscu zamieszkania. Te elementy sprawiają, że chętniej przystępujemy do wyborów. „W małych miejscowościach partie nie są samodzielne programowo, dlatego łatwiej uzależniają się od swoich instancji wyższych niż od wyborców. Korzystniej jest, gdy w takich przypadkach głosuje się na konkretnych ludzi, a nie na partie”³⁷. W polskiej rzeczywistości warunki dla programowej działalności partyjnej powstają w średnich miastach (ok. 100 tys. mieszkańców), gdyż małe środowiska lokalne nie są w stanie proponować rozwiązań personalnych i organizacyjnych. Zatem na opisywanym terenie kandydaci do rad gmin, podobnie jak kandydaci na wójtów, wywodzili się w większości z komitetów lokalnych. Na przykład spośród 45 kandydatów do rady gminy w Irządzach w wyborach z 2006 roku tylko 10 kandydatów wywodziło się z komitetów partyjnych. W gminie Lelów na 55 kandydatów przynależnością partyjną legitymowało się tylko 9, zaś w gminie Niegowa jedynie 15 spośród 65 zarejestrowanych kandydatów. Obserwowany wzrost roli lokalnych ruchów społecznych podważających pozycję partii nasuwa wniosek, że szyld partyjny stanowić może przeszkodę, ponieważ bardziej od szyldu i hasła na billboardzie liczy się postawa i status kandydata w życiu codziennym. Należy jednak podkreślić, że partie polityczne w samorządach stanowią gwarant porządku, gdyż dyscyplina partyjna zwiększa przewidywalność zachowań wybranych radnych.

Wielu naukowców starało się odpowiedzieć na pytanie, kim są bezpartyjni radni? J. Kurczewski stworzył klasyfikację w oparciu o polskie doświadczenia i wyróżnił:

1. pojedynczych kandydatów niezależnych,
2. koalicje kandydatów indywidualnych, powstałe w celu wspólnego udziału w wyborach, których poza tym nie łączy żaden program ani współpraca,
3. lokalne stowarzyszenia, których celem jest udział we władzy lokalnej,

³⁷ M. Kulesza, *Wybory większościowe*, „Wspólnota” 2000, nr 41, s. 10.

4. lokalne stowarzyszenia, które swój udział we władzy samorządowej traktują jako dodatkowy cel³⁸.

P. Swianiewicz uzupełnił klasyfikację o dwa dodatkowe typy:

1. ugrupowania „kryptoniezależne” – kandydaci partyjni starają się przedstawić w wyborach jako niezależni lub jako ugrupowanie lokalne,
2. ugrupowania „wodzowskie” – stworzone wokół popularnego burmistrza/prezydenta miasta/wójta, zawierające w oficjalnej nazwie nazwisko swego lidera, stanowiące bazę polityczną wójta/burmistrza w radzie gminy³⁹.

Tabela 3. Kandydaci do rad gmin w 2006 roku

Gmina	Nazwy komitetów wyborczych	Liczba kandydatów
Irządze	KW Liga Polskich Rodzin	8
	KW Platforma Obywatelska RP	1
	KW Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej	1
	KWW Porozumienie Samorządowe Jesteśmy Razem	1
	KWW RAZEM DO GMINY	14
	KWW UCZCIWA GMINA	2
	KWW Wspólne Dobro dla Irządź	3
	KWW Z nami w przyszłość	15
	Razem: 45 osób	
Lelów	KW Liga Polskich Rodzin	3
	KW Polskiego Stronnictwa Ludowego	3
	KW Samoobrona Rzeczypospolitej Polskiej	3
	KWW „Bogusław Szwaja”	1
	KWW Ewa Tręda	1
	KWW „Gospodarni”	8
	KWW „Gospodarny Lelów”	15
	KWW Józefa Stacherczaka	9
	KWW WSPÓLNA GMINA LEŁÓW	12
	Razem: 55 osób	
Niegowa	KW Liga Polskich Rodzin	1
	KW Platforma Obywatelska RP	12
	KW Polskiego Stronnictwa Ludowego	2
	KWW Komitet Rozwoju Gminy	10
	KWW Mieszkańców wsi Sokolniki	1
	KWW „ODNOWA”	13
	KWW „POKOLENIA” GMINY NIEGOWA W XXI wiek	13
	KWW Samorządowe Porozumienie Prawicy	10
	Koalicyjny Komitet Wyborczy SLD+SDPL+PD+UP+Lewica i Demokraci	4
	Razem: 66 osób	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <http://wybory2006.pkw.gov.pl>.

³⁸ J. Kurczewski, *Lokalne wzory kultury politycznej. Podsumowanie*, s. 574.

³⁹ P. Swianiewicz, *Bezpartyjni radni w samorządach gminnych*, „Samorząd Terytorialny” 2010, nr 11, s. 26–32.

Tabela 4. Skład rad gmin w 2006 roku

Gmina	Skład rady gminy	Nazwa komitetu wyborczego
Irządze	Koper Stanisław, Sygiet Robert, Wolski Paweł	KWW RAZEM DO GMINY
	Juszczuk Małgorzata, Napora Wojciech	KWW Wspólne Dobro dla Irządz
	Bromka Wiesław, Jura Adam, Karoń Józef, Kotela Marek, Kozłowski Wiesław, Molenda Stefan, Pietralik Franciszek, Rodacki Tomasz, Szuba Mirosław, Walczak Bożena	KWW Z nami w przyszłość
Lelów	Grewenda Jacek, Sygit Stanisław	KWW „Gospodarni”
	Jaworski Władysław, Kępska Ola, Klimas Kazimiera, Mucha Wojciech, Pilis Bogdan, Radkowski Henryk, Radosz Marian, Kamizela Mirosław	KWW „Gospodarny Lelów”
	Józef Stacherczak	KWW Józefa Stacherczaka
	Pytlarz Marian, Włodarski Hieronim	KW Polskiego Stronnictwa Ludowego
	Dziura Marianna, Gęsikowski Krzysztof	KWW WSPÓLNA GMINA LELÓW
Niegowa	Motyl Krzysztof, Morel Stanisław	KWW Komitet Rozwoju Gminy
	Dzierża Mariusz, Kawecki Adam, Skowron Marian, Sokół Artur	KWW „ODNOWA”
	Golibroda Andrzej, Gromada Józef, Halabowski Ryszard, Kasznia Zofia, Klimek Mirosław, Kurek Roman, Milewski Józef	KWW „POKOLENIA” GMINY NIEGOWA W XXI wiek
	Kalarus Józef, Mizgała Stanisław	KWW Samorządowe Porozumienie Prawicy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <http://wybory2006.pkw.gov.pl>.

Tabela 5. Kandydaci do rad gmin w 2010 roku

Gmina	Nazwy komitetów wyborczych	Liczba kandydatów
Irządze	KW Platforma Obywatelska RP	2
	KW Polskiego Stronnictwa Ludowego	2
	KWW Blisko Ludzi	7
	KWW RAZEM DO GMINY	13
	KWW Wybierzmy Przyszłość – Wspólna Sprawa	2
	KWW Wybory 2010	4
	Razem: 30 osób	
Lelów	KW Polskiego Stronnictwa Ludowego	13
	KWW GOSPODARNA GMINA LELÓW	15
	KWW Józefa Stacherczaka	10
	KWW Lelów 2014	8
	KWW „Madej”	1

Tabela 5. Kandydaci do rad gmin w 2010 roku (cd.)

Gmina	Nazwy komitetów wyborczych	Liczba kandydatów
Lelów	KWW NIEZALEŻNI LEŁÓW	4
	KWW „POŚPIECH”	12
	KWW ZYMEK	2
		Razem: 65 osób
Niegowa	KW Platforma Obywatelska RP	9
	KW Polska Partia Pracy – Sierpień 80	1
	KW Polskiego Stronnictwa Ludowego	1
	KWW GOSPODARNOŚĆ – POROZUMIENIE LEWICY	4
	KWW MAŁA OJCZYŻNA – GMINA NIEGOWA	15
	KWW MIESZKAŃCÓW WSI SOKOLNIKI	1
	KWW NASZA GMINA NIEGOWA	9
	KWW NOWA GMINA NIEGOWA	1
	KWW „ODNOWA”	12
	KWW PIOTRA WOŁKA	1
	KWW PRZYSZŁOŚĆ	10
	KWW „RODZINA WSPÓLNE DOBRO”	1
	Razem: 65 osób	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <http://wybory2010.pkw.gov.pl>.

Tabela 6. Skład rad gmin w 2010 roku

Gmina	Skład rady gminy	Nazwa komitetu wyborczego
Irządze	Ledwoch Wojciech, Walczak Bożena, Wolski Paweł	KWW Blisko Ludzi
	Grzał Dorota	KW Platforma Obywatelska RP
	Galiński Jan, Hczyk Iwona, Jura Adam, Karoń Józef, Koper Stanisław, Kozłowski Damian, Molenda Stefan, Radecki Tomasz, Sygiet Robert	KWW RAZEM DO GMINY
	Łysek Krzysztof	KWW Wybierzmy Przyszłość- Wspólna Sprawa
	Wojciechowski Karol	KWW Wybory 2010
Lelów	Gęsikowski Krzysztof, Jaworski Władysław	KWW GOSPODARNA GMINA LEŁÓW
	Jamrozik Szymon	KWW Józefa Stacherczaka
	Grabowska Jolanta	KWW „LEŁÓW 2014”
	Nowak Marian	KWW NIEZALEŻNI LEŁÓW
	Brodek Renata, Dragański Andrzej, Kaczyński Zbigniew, Ozga Tadeusz, Palka Jerzy, Pytłarz Marian, Sieradzka Beata, Szczerba Euzebiusz	KW Polskiego Stronnictwa Ludowego
	Milek Teresa, Włodarski Stefan	KWW „POŚPIECH”

Tabela 6. Skład rad gmin w 2010 roku (cd.)

Gmina	Skład rady gminy	Nazwa komitetu wyborczego
Niegowa	Piłka Maciej	KWW GOSPODARNOŚĆ – POROZUMIENIE LEWICY
	Golibroda Andrzej, Halabowski Ryszard, Kasznia Zofia, Kawecki Adam, Morel Stanisław, Skowron Marian	KWW MAŁA OJCZYZNA – GMINA NIEGOWA
	Madej Wiesław	KWW MIESZKAŃCÓW WSI SOKOLNIKI
	Kurek Roman, Maligłówka Andrzej	KWW NASZA GMINA NIEGOWA
	Kasznia Wojciech	KWW NOWA GMINA NIEGOWA
	Dzierża Mariusz, Sokół Artur	KWW „ODNOWA”
	Beza Jan	KW Polskie Stronnictwo Ludowe
	Szewczyk Urszula	KWW „RODZINA WSPÓLNE DOBRO”

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <http://wybory2010.pkw.gov.pl>.

Wymieniane lokalne komitety wyborcze i stowarzyszenia, powstałe w celu udziału w konkretnych wyborach do rad gminnych, funkcjonują tylko w skali konkretnej gminy. Organizacje te nie mają rozbudowanego programu, jak również nie zakładają trwalszej współpracy członków. Trafność tej tezy wynika między innymi z faktu, że praktycznie skład rad gmin wymienia się nawet w 100%, czego przykładem jest gmina Irządze. Ani jeden radny wybrany w 2006 roku nie wszedł ponownie do rady gminy w wyborach z 2010 roku. W gminie Lelów zaufaniem na drugą kadencję zostało obdarzonych 3 radnych. W Gminie Niegowa na 15 radnych aż 9 ponownie zasiadło w radzie gminy. Może to świadczyć o dużym zaangażowaniu kandydatów gminy Niegowa w życie lokalne, oraz o ogromnym zaufaniu, jakim darzą ich lokalni wyborcy.

Mniejszym zainteresowaniem cieszą się wybory do rad powiatów, a także do sejmiku wojewódzkiego. Główną przyczyną jest nieznanostwo tych urzędów, jak i osób ubiegających się o nie. Kandydaci na radnych powiatowych czy radnych sejmiku wojewódzkiego są mniej znani, pochodzą głównie spoza sołectw. Wybory te są upartyjnione, nie liczą się konkretni kandydaci tylko ugrupowania polityczne. Wyborcy przeważnie głosują na listy partyjne i stawiają „krzyżyk” przy pierwszym nazwisku na liście. Znajomość tych kandydatów można już porównywać z kandydatami na posłów, senatorów.

Tabela 7. Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w 2006 roku

Gmina	Liczba uprawnionych	Wybory wójta	Wybory do rady gminy	Wybory do rady powiatu	Wybory do sejmiku województwa
Irządze	2364	I tura 74,41%	74,27%	74,41%	74,41%
Lelów	4194	I tura 58,11% II tura 47,40%	58,11%	58,08%	58,08%
Niegowa	4569	I tura 73,47% II tura 61,44%	73,45%	73,39%	73,39%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <http://wybory2006.pkw.gov.pl>.

Tabela 8. Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w 2010 roku

Gmina	Liczba uprawnionych	Wybory wójta	Wybory do rady gminy	Wybory do rady powiatu	Wybory do sejmiku województwa
Irządze	2333	60,22%	63,07%	60,22%	60,22%
Lelów	4193	I tura 64,56% II tura 49,74%	49,74%	64,56%	64,56%
Niegowa	4610	77,55%	77,46%	77,51%	77,46%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <http://wybory2010.pkw.gov.pl>.

Wybory samorządowe na poziomie regionalnym są zdominowane przez partie polityczne, gdzie celem jest głównie zdobycie przewagi w radach powiatów czy w sejmikach wojewódzkich, by móc realizować koncepcje rozwoju regionu dla dobra obywateli. Sukces wyborczy wiąże się również z możliwością obsadzenia wielu stanowisk w administracji samorządowej.

Podsumowanie

Udział obywateli w wyborach wszystkich szczebli jest wyrazem zaangażowania w życie publiczne i polityczne. Należy dodać, że frekwencja wyborcza w gminie Niegowa w roku 2010 wynosiła 77% uprawnionych do głosowania, co dało drugie miejsce w województwie śląskim. Świadczy to o dużym udziale społecznym i politycznym mieszkańców⁴⁰. Wybory samorządowe są więc najważniejsze dla życia samorządu terytorialnego, decydują o najistotniejszych sprawach ludzi. Od przedstawicieli władz samorządowych ich kompetencji, zaangażowania i uczciwości zależy jakość życia na szczeblu lokalnym.

⁴⁰ *W małych gminach było lepiej*, „Dziennik Zachodni” z 23.11.2010, s. 6.

Popularność bezpartyjnych działaczy samorządowych jest skutkiem transformacji ustrojowej w Polsce. Tworzenie i przynależność do wyborczych komitetów lokalnych była bezpieczniejsza niż zaangażowanie w życie partyjne. Kandydaci wybrani z list komitetów lokalnych dominują w polityce samorządowej, ponieważ kandydaci bezpartyjni postrzegają siebie jako lokalnych działaczy i nie mają ambicji politycznych na szczeblach wyższych, a nawet krajowych.

Załącznik 1

Dlaczego kandyduję.

Pozwól sobie przytoczyć kilka powodów, dla których chciałbym zostać wójtem Lelowa. Lelów jest mi bliski z powodów osobistych. Rodzina od strony matki od lat związana jest z Lelowem. W Nakle mieszkali moi dziadkowie, urodziła się tutaj również moja matka, a część rodziny wciąż tu żyje.

Chciałbym, żeby Lelów stał się gminą nowoczesną, aby znalazł się w XXI wieku. Mam wieloletnie doświadczenie w zarządzaniu, zrealizowałem liczne projekty finansowane z funduszy Unii Europejskiej i to doświadczenie pozwoli mi skutecznie ubiegać się o środki unijne na rozwój Lelowa.

Podczas licznych podróży studyjnych i staży zagranicznych miałem okazję zapoznać się z tematyką rozwoju obszarów wiejskich w Unii Europejskiej. Zdobyte praktyczne doświadczenie, nawiązane liczne kontakty zawodowe z ekspertami i specjalistami zajmującymi się tą tematyką oraz zdobyta wiedza na temat technik teleinformatycznych pozwolą mi na nowoczesne zarządzanie gminą.

Proszę o poparcie mojego programu

Jacek Antoni Lupa

Komitet Wyborczy Polskie Stronnictwo Leńskie

Wójt dla LELOWA

Jacek Antoni
LUPA

Szanowni Państwo!

Nazywam się Jacek Antoni Lupa, mam 53 lata, urodziłem się w Częstochowie. Moja żona jest romanistką, mamy dwie córki. Marta skończyła Uniwersytet Wrocławski, mieszka i pracuje we Wrocławiu, a Zuzanna, kontynuując rodzinną tradycję, skończyła studia na Uniwersytecie Rolniczym w Krakowie. Pracuje w hodowli koni w Normandii.

Ukończyłem Akademię Rolniczą we Wrocławiu oraz studia podyplomowe w zakresie przedsiębiorczości wiejskiej i wyceny nieruchomości. Odbyłem staże naukowe na uniwersytetach: Purdue w West Lafayette (USA), University College Cork (Irlandia), Scottish Agricultural College (Szkocja) oraz szereg wizyt studyjnych po krajach Unii Europejskiej. Dzięki tym wyjazdom oraz szkoleniom zapoznałem się z rolnictwem i rozwojem obszarów wiejskich w krajach europejskich oraz w Ameryce.

Przez 13 lat byłem dyrektorem Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Częstochowie. W 1992 roku zainicjowałem Krajową Wystawę Rolniczą, która od 19 lat towarzyszy Dożynkom Jasnogórskim. W latach 1996-2008 byłem prezesem Częstochowskiego Stowarzyszenia Rozwoju Małej Przedsiębiorczości.

Obecnie pracuję jako zastępca dyrektora Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie koło Warszawy.

Mam duże doświadczenie w korzystaniu z unijnych funduszy i chciałbym je teraz spożytkować dla rozwoju Lelowa. Zawsze starałem się aktywnie uczestniczyć i wspierać różne inicjatywy gminy Lelów. Środki uzyskiwane przez Ośrodek Doradztwa Rolniczego z pierwszych grantów z Ministerstwa Rolnictwa kierowałem do gminy Lelów. Dzięki tym środkom zorganizowane były w gminie szkolenia rolnicze i wyjazdy szkoleniowe na POLAGRE. Osobiście zabiegałem w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa o realizację programów szkoleniowych dla rolników w Szkole Podstawowej w Lelowie, a następnie w Gimnazjum oraz w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Bogumiłku. Dzięki tym szkoleniom możliwy był zakup pierwszych komputerów do szkoły podstawowej, urządzeń naleśniarkich i kserokopiarki. Staram się promować ziemię lełowską w różnych środowiskach. Podczas prowadzonych wykładów i spotkań jako przykład podaję tradycje lełowskie związane z ciulimem czy też kulturą żydowską. W czasie sprawowania funkcji prezesa Częstochowskiego Stowarzyszenia Rozwoju Małej Przedsiębiorczości wspieram finansowo publikację Lełowskiego Towarzystwa Historyczno-Kulturalnego im. Walentego Zwierko-

wskiego pt. „Powiat lełowski w latach 1392-1792”. W 2006 roku Lełowskie Towarzystwo Historyczno-Kulturalne uhonorowało mnie srebrnym medalem z nr 1 za propagowanie wartości kulturalnych, turystycznych oraz gospodarczych Lelowa i okolic.

Program wyborczy

1. **Zmienić** sposób zarządzania gminą tak, by w podejmowaniu decyzji aktywnie uczestniczyli mieszkańcy.
2. **Organizować** cykliczne spotkania z mieszkańcami celem zapoznania ich z decyzjami, działaniami oraz przedsięwzięciami podejmowanymi przez władze gminy.
3. **Wspierać** rozwój stowarzyszeń i organizacji pozarządowych.
4. **Zrównoważyć** budżet gminy tak, by do ludzi nie trafiały przeliczone wydatki.
5. **Poprawić** stan dróg.
6. **Rozbudować** kanalizację.
7. **Pozyskiwać** środki z budżetu UE na rozwój gminy i stworzyć dobry klimat dla przedsiębiorczości.
8. **Zwrócić** uwagę na problemy środowiska naturalnego, tzn. usprawnić gospodarkę odpadami komunalnymi, monitorować środowisko oraz wykorzystywać zieloną energię.
9. **Podjąć** działania mające na celu utworzenie funduszu stypendialnego dla uczniów.
10. **Promować** gminę szczególnie wśród potencjalnych inwestorów.

Ulotka wyborcza 2010 Jacka Lupy.

Załącznik 2

NIEGOWA wczoraj i dziś

Ostatnie cztery lata w znaczący sposób zmieniły obraz Ziemi Niegowskiej. Sprawne zarządzanie finansami gminy i pozyskanie ponad 4 mln zł funduszy zewnętrznych pozwoliły ponad dziesięciokrotnie zwiększyć nakłady inwestycyjne gminy.

Dzięki tym działaniom Gmina Niegowa zaczęła się rozwijać i systematycznie likwidować wcześniejsze zaniechania. Zgodnie z rankingiem przeprowadzonym przez Rzecznika Społeczności Niegowa znalazła się na 66. miejscu (na 1576 gmin wiejskich) jako najlepsza gmina wiejska.

Oprócz zadań inwestycyjnych gmina realizuje szereg zadań o charakterze społeczno-edukacyjnym. Gmina Niegowa z dumą promuje Okręgowy Dąb w Biliżkach i zespoły dziecięce prowadzone przez ośrodek kultury. Obie formy kulturalne prowadzone są przez specjalistów. Ich praca daje duże efekty. Zespoły mają na swym koncie już pierwsze sukcesy.

W ostatnich latach została skutecznie zmieniona stan dróg na obszarze gminy. Dziś, prawie każda miejscowość na terenie gminy ma nowo wybudowaną bądź zmodernizowaną drogę. Przy realizacji tych zadań szczególny nacisk stawiano na inwestycje towarzyszące. Teren gminy zbrojony jest w kable światłowodowe, budowane i modernizowane są sieci wodociągowe, cały czas dostosowywany do potrzeb mieszkańców jest plan zagospodarowania przestrzennego gminy, trwa budowa ścieżek pieszo-rowerowych.

Wójt: Gminy Krzysztof Motyła wyjaśnia, że *naszająca liczba zadań inwestycyjnych jest odpowiednią na potrzeby. Każdą inwestycję planujemy z myślą o mieszkańcach, bo poprawa warunków życia mieszkańców naszej gminy jest naszym celem i naszą strategią, bo ostatecznym beneficjentem naszej pracy jest człowiek.*

Sę to ludzie z pań, których mało posłuchać i którzy chcą się rozwijać - stwierdza Wójt. Dzięki takim ludziom, takimi młodzieży jestem spokojny o byt naszej gminy. Zasadną entuzjazmem i pogodą ducha.

Z kolei program wyżywiania ma realizowany w placówkach oświatowych i za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej porwała na prowadzenie przedszkoli dla najmłodszych, na dodatkowe zajęcia wyrównujące dla dzieci i młodzieży szkolnej oraz na zwiększenie szansa zatrudnienia dla osób dorosłych. Przy okazji tych programów stworzono świetlice dla dzieci i młodzieży w Niegowie. Do dnia dzisiejszego z programów tych skorzystało 735 osób. Oczekujemy w tej stozoszenie są lepsze wyniki poszczególnych szkół i zmniejszenie bezrobocia wśród mieszkańców gminy.

A co dalej?

Priorytetem obecnego wójtara i jednocześnie kandydata na Wójta w następnej kadencji (2010-2014) Krzysztofa Motyła będzie w kolejnych latach dokonanie obecnie rozpoczętych inwestycji i realizacji kolejnych.

Udało się wybudować wiele odcinków dróg, w przyszłych latach konieczne będzie:

1. wykonanie chodników przy drogach gminnych w każdej miejscowości,
2. dokończenie budowy pozostałych odcinków dróg,
3. zmodernizowanie i wymiana dalszych odcinków sieci wodociągowej,
4. modernizowanie kolejnych placówek oświatowych, w tym budowa następnych zespołów boisk wielofunkcyjnych w ramach programu „Moje Boisko ORLIK”.
5. Planuję wykonanie w 2011 roku kompleksu sportowego w Ludwinowie, a w 2012 roku w Sokolnikach. Równie szybko chcę zakończyć modernizację przedszkola w Niegowie (termomodernizacja budynku starej szkoły podstawowej),
6. dalsze inicjowanie powstawania stowarzyszeń i grup lokalnych,
7. aktywne wspieranie wszelkich oddolnych inicjatyw mieszkańców, sołtysów i rad sołeckich,
8. stworzenie przyjaznego Urzędu jako placówki służącej i pomagającej mieszkańcom, wg zasady: urzędnik dla obywatela, a nie obywatel dla urzędnika.

Zrealizowane nakłady inwestycyjne w gminie

Rok	Nakłady inwestycyjne (Zł)
2006	307.130
2007	599.343
2008	702.011
2009	4.279.091

Materiały wyborcze 2010 Krzysztofa Motyła.

Streszczenie

Partycypacja wyborcza w gminach wiejskich na przykładzie gmin Irządze, Lelów i Niegowa

Partycypacja w demokracji ma istotne znaczenie dla realizacji podstawowej wartości, czyli równości. Równy udział w wyborach daje reprezentację, która jest warunkiem koniecznym zapewnienia równego wpływu politycznego wszystkich grup społecznych.

Zmiany ustrojowe w Polsce, które nastąpiły po 1989 roku na szczeblu lokalnym, upodmiotowiły społeczności lokalne, reaktywując samorząd terytorialny. Rozwój samorządności umożliwił społecznościom lokalnym udział w sprawowaniu władzy.

W celu głębszego poznania zjawisk politycznych zachodzących w odniesieniu do lokalnej partycypacji wyborczej przybliżono wyniki wyborów do samorządów lokalnych z lat 2006 i 2010 w trzech wybranych gminach województwa śląskiego: Irządze, Lelów i Niegowa, które sąsiadują ze sobą.

Z przeprowadzonych badań wynika, że największym zainteresowaniem w wyborach samorządowych cieszy się wybór na przedstawiciela władzy wykonawczej lokalnej, czyli w przypadku opisywanych gmin – na wójta. Większe szanse na odniesienie sukcesu wyborczego w małych gminach mają osoby kandydujące z list komitetów lokalnych, ponieważ ich kampania nie wymaga zbyt dużego nakładu finansowego, a wybór dokonuje się poprzez osobistą znajomość kandydata. Założenie to ma odzwierciedlenie w wyborach z dnia 12 listopada 2006 roku we wszystkich trzech wyżej wymienionych gminach. I tak w gminie Irządze wójtem został Jan Molenda (w I turze z 53% poparcia), kandydat Komitetu Wyborczego Wyborców RAZEM DO GMINY. W gminie Lelów wójtem został Jerzy Szydłowski (w II turze z 52% poparcia), kandydat Komitetu Wyborczego Wyborców „Gospodarny Lelów”. Również kandydat bezpartyjny, Krzysztof Motyl z Komitetu Wyborczego Wyborców Komitetu Rozwoju Gminy (w II turze z 58% poparcia), został wójtem w gminie Niegowa.

Podobny wynik wyborów z dnia 21 listopada 2010 roku zanotowano w gminach Irządze i Niegowa. Ponownie na urząd wójta zostali wybrani Jan Molenda z KWW RAZEM DO GMINY i Krzysztof Motyl z KWW MAŁA OJCZYZNA – GMINA NIEGOWA. Wyjątek stanowi wybór Jacka Lupy z KW Polskiego Stronnictwa Ludowego w drugiej turze wyborów z 53% poparcia. Na szczeblu lokalnym nie ma znaczenia siła instytucjonalna partii politycznych ani ich możliwości w przeprowadzaniu profesjonalnej kampanii wyborczej.

Dużym zainteresowaniem cieszą się wybory do rad gminnych. Proces głosowania na swoich reprezentantów należy rozpatrywać przez pryzmat dobrej znajomości kandydatów, ich predyspozycji, kompetencji, jak również reprezentowanych przez nich warunków bytowych w miejscu zamieszkania. Zatem na opisywanym terenie kandydaci do rad gminnych, podobnie jak kandydaci na wójtów, wywodzili się w większości z komitetów lokalnych. Na przykład spośród 45 kandydatów do rady gminy w Irządzach w wyborach z 2006 roku tylko 10 kandydatów wywodziło się z komitetów partyjnych. W gminie Lelów na 55 kandydatów przynależnością partyjną legitymowało się jedynie 9, zaś w gminie Niegowa tylko 15 spośród 65 zarejestrowanych kandydatów.

Mniejszym zainteresowaniem cieszą się wybory do rad powiatowych oraz do sejmiku wojewódzkiego. Główną przyczyną jest niezajomość tych urzędów, jak i osób ubiegających się o nie. Kandydaci na radnych powiatowych czy radnych samorządu wojewódzkiego są mniej znani, pochodzą głównie spoza sołectw. Znajomość tych kandydatów można już porównywać z kandydatami na posłów czy senatorów.

Od wprowadzenia Ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie terytorialnym zwiększyło się zainteresowanie społeczności lokalnych wyborami municypalnymi. Wybory te stały się najważniejsze dla życia samorządu terytorialnego.

Summary

Electoral participation in rural communities on the example of Irządze, Lelów and Niegowa

Participation in democracy is essential for the realization of underlying value, which is equality. Equal participation in the elections gives the representation, which is a necessary condition to ensure equal political influence for all social groups.

Political changes in Poland, which occurred after 1989 at a local level, empowered local communities by the reactivation of the local governments. The development of self-government allowed local communities to participate in the exercise of power.

For a deeper understanding of political phenomena occurring in relation to the local participation in elections the results of the local government elections in 2006 and 2010 are presented from three selected municipalities in Silesia: Irządze, Lelów and Niegowa which are adjacent to each other.

The study shows that the greatest interest in local elections receives the election of a representative of the local executive authority, or in the case of described communes – the village mayor (Polish wójt). Greater chance of electoral success in small municipalities belongs to candidates from electoral lists of local committees, as their campaign does not require too much financial effort, and the election is based on personal knowledge of the candidate. This assumption is reflected in the elections of 12 November 2006 in all three above-mentioned municipalities. And so, in the municipality of Irządze John Molenda was voted the mayor (in the first round with 53% votes) as a candidate of the Election Committee of Voters – Together for the Community. Jerzy Szydłowski (52% votes) was voted the mayor in the municipality of Lelów as the candidate of the Election Committee of Voters – Notable Lelów. Also, non-party candidate in the municipality of Niegowa Christopher Motyl (58% votes) was voted the mayor as a candidate of the Election Committee of Voters -Development Committee of the Commune.

A similar outcome of the elections in 21 November 2010 was in the municipalities and Niegowa Irządze. Again, John Molenda a candidate of the Election Committee of Voters – Together for the Community and Krzysztof Motyl a candidate of the Election Committee of Voters – Small Motherland – Niegowa. The exception is the election of Jacek Lupa from the Election Committee Polish Peasant Party with 53% votes as the mayor of Lelów. At the local level the institutional strength of political parties or their professional capabilities in carrying out the election campaign are not important.

Elections to municipal councils are also very popular. The process of voting for their representatives needs to be seen through the prism of good knowledge of the candidates, their skills, competencies as well as their representation of the living conditions at home. Thus, the candidates from described area for municipal councils, just as candidates for mayors, came mostly from the local committees. For example, out of 45 candidates for Town Council in Irządze in the 2006 elections, only 10 candidates came from party committees. In the municipality of Lelów only 9 candidates of the total 55 candidates belonged to political parties, and in the community of Niegowa only 15 of the 65 registered candidates.

Less interest is the county council elections and the provincial council. Ignorance is the main reason for these offices as well as people who stand in elections for them. Candidates for county councilors and provincial government councilors are less known they come mainly from outside the villages. Knowledge of these candidates can now compare with the candidates for deputies and senators.

Since the introduction of the Act of 8 March 1990 the interest in municipal elections of local communities has increased. These elections have become the most important for the life of local government.